

5. Ebaküdoonia- ja arooniakasvatus

Kirjandus:

- Piir, R., Niiberg, T. Pihlakas aias ja köögis. 2003. 104 lk.
- Tiits, A. Põõsasküdoonia. Tallinn, 1989, 222 lk. (terminikasutus halb)
- Veber, K., Eisen, L., Niiberg, T. Ebaküdoonia aias ja köögis. 1999. 94 lk. (terminikasutus halb)

1. Botaaniline kuuluvus ja kultuuristamine

Roosõieliste (*Rosaceae*) sugukonna õunapuuliste (*Pomoideae*) alamsugukonda kuuluvad ebaküdoonia ja aroonia on uued kultuurid, mille viljelemisel pole veel kloonsortideni jõutud. Eestis on nende kultuuride ärilisi istandikke. Ebaküdoonia tootja oli pk. Soop Tartu linna piiril. 20. sajandil aiandussovhoosides rajatud arooniaistandikud metsistusid. Arooniat tasuks kasvatada kui tööstusettevõtteid leiaksid rakendust odavatele aroonia viljadele.

Kultuur	Ebaküdoonia	Aroonia	
Perekond	<i>Chaenomeles</i>	<i>Aronia</i>	
Kodumaa	Jaapan, Hiina	Põhja-Ameerika	
Taim	madal, laiuv põõsas	kõrge põõsas	
Kultuuri rühm	õunviljaline	marjakultuur	
Eestis kultiveeritakse	jaapani ebaküdoonia (<i>Ch.japonica</i>)	aed-aroonia (<i>A.mitschurinii</i>)	
Iseäralikke tunnuseid	<ul style="list-style-type: none"> • õied punased • okstel astlad • suured abilehed 	<ul style="list-style-type: none"> • õied valged • õisikuks liitkännas • õunvili 	
Kultuuri	Puuviljataimena	jaapani ebaküdoonia - alustati kultuuristamist Lätis 1951.aastal (Albert Tiits) – populatsioonisort ‘Cido’	1900 – I.Mitšurin tõi Mitšurinskisse Saksamaalt; 1935 – viidi Altai Katsejaama, kus algas istandike rajamine 1940.a. (Mihhail Lissavenko); 1950.aastad – katsed Eestis; 1963 – esimene istandik Eestis
	Ilutaimena	värd-ebaküdoonia (<i>Ch.x superba</i>) = <i>Ch.japonica</i> x <i>Ch.speciosa</i> (sile ebaküdoonia). Kloonsordid alates 19.saj. Eestis ‘Elly Mossel’, ‘Crimson and Gold’	Vähemsaagikad vormid

2. Sordid

2.1. Ebaküdoonia populatsioonsort 'Cido'

Populatsioonsorte paljundatakse seemnetest pideva valikuga. Seeme varutakse sorditunnustega emataimedelt ja seemikute hulgast prakeeritakse neile tunnustele mitte vastavad taimed. Sorti 'Cido' iseloomustavad järgmised tunnused:

- astelde puudumine,
- hõre, ennakvõrseteta põõsas,
- maadjas kasvulaad,
- viljad suured ja varavalmivad.

2.2. Aroonia

Aed-aroonia paljuneb apomiktiliselt. Viljastumiseta tekkinud seemnetest saadakse emataimele sarnased järglased. Euroopas reklaamitakse kaubanduslikke arooniasorte 'Nero', 'Viking' jt.

3. Taime ehitus, fenoloogia, ökoloogia

Mõlemad kultuurid on valgusnõudlikud, neil pole ohtlikke haigusi, ega kahjureid.

	jaapani ebaküdoonia	aed-aroonia
Põõsa kõrgus m	0,5-1	1,5-3
Põõsa läbimõõt m	1,2-2	1,5-3
Maasisesed võsundid	raskesti juurduvad	kergesti juurduvad
Oksastik	ennakvõrsuv, asteldega	
Lehed	nahkjad, suurte abilehtedega	läikivad punase sügisvärvusega
Õiepungad	puhtõiepungad rõngasokstel	segapungad oksa tipus ja külgedel (segaokstel, viljaraagudel)
Õisik, vilikond	sarikas	liitkännas
Õied	oranžpunased – mais, külmakindlad	valged – mai lõpus-juuni alguses
Nõuded viljastumisele	isesteriilne	isefertiilne
Viljad	õuna- või pirnitaolised, lühikese viljavarrega, kõvad, seemnerohked (10%viljast). sisaldavad vähe suhkruid, palju happeid ja pektiinaineid, hea tooraine konservitööstusele	pihlakataolised, mustad. sisaldavad palju p-vitamiini, pektiinaineid ja parkaineid, hea tooraine konservitööstusele ja toiduvärvide tootmiseks
Viljad valmivad	septembris	augustis
Külmataluvus	okstel vähene, kuid lumi kaitseb; õied -8°C, viljad -5°C.	üsna hea

NB!

Arooniast rääkides hoiduda sõnadest "kobar", "mari". Miks?

4. Paljundamine

Seemned varutakse 'Cido' sorditunnustega ebaküdoonia põõsastelt ja suurte viljadega saagikatelt aroonia põõsastelt. Istikud kasvatatakse 2-3 aasta jooksul ilma pikeerimata. Harvendamisel prakeeritakse sorditunnustele mittevastavad ebaküdooniad ja peenema juurekaelaga arooniad.

5. Kasvatamise iseärasusi

	Ebaküdoonia	Aroonia
Kasvukoht	põhjavesi vähemalt 50 cm, tähtis on talvine lumekate.	väga leplik kasvukoha suhtes
Istutussügavus	juurekaelani	juurekaelani
Vahed (m)	1,8-2,0 x 0,5	4 x 2
Saagiaastad	4-10	4-20
Lõikamisjuhis: põõsas	10-15 kuni 4-aastast oksa	40-45 kuni 7-aastast oksa
Väetamise erinõuded	Fe - kloroosi ennetamiseks neutraalsel ja P-rikkal mullal	
Saak	2-5 kg/taimelt; 5-10 t/ha	5-10 kg/taimelt; 5-10 t/ha

15.01.2004

Viimati muudetud 26.10.2012